

Nr 921

Av herr **Tobé m. fl.**, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 59, angående naturvårdens organisation, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 736 i Första kammaren)

Ehuru frågan om skydd mot förorening genom olja från fartyg till sjöss vid flera tillfällen upptagits i samband med utbyggnaden av den statliga organisationen för naturvården i vidsträckt mening, tycks denna sak ha blivit helt förbisedd eller negligerad under förarbetena till Kungl. Maj:ts proposition nr 59 till årets riksdag; i propositionen ägnas frågan i vart fall icke någon uppmärksamhet. Förklaringen härtill är måhända att söka i den splittring på flera departement som utmärker frågan om åtgärder till förhindrande av vattenföroreningen genom olja.

Erfarenheterna av den lagstiftning om åtgärder mot förorening av havsvattnet genom utsläpp från fartyg som gällt sedan ingången av 1957, då oljeskyddslagen trädde i kraft, har givit anledning att ifrågasätta lämpligheten av en administrativ ordning som medför att för natur- och djurskydd, fiskerinäringen och allmänhetens rekreations- och fritidsintressen m. m. synnerligen betydelsefulla angelägenheter handhaves av myndigheter med för dessa synpunkter främmande huvuduppgifter. Svenska naturskyddsföreningen riktade uppmärksamheten på detta förhållande i yttrande den 21 december 1964 över betänkandet angående "Vattenvårdens organisation". Föreningen kritiserade därvid särskilt det statliga oljeskyddsrådets ställning. Under det att detta råd enligt föreningens mening principiellt bör vara ett självständigt organ med rätt och skyldighet att bevaka oljeskyddsfrågorna, att verkställa utredningar och att på eget initiativ framlägga förslag, fann föreningen sig böra beteckna rådets administrativa ställning såsom otillfredsställande i det att dess ledamöter blott står till sjöfartsstyrelsens förfogande för att höras i frågor som styrelsen finner skäl upptaga till behandling i sådan ordning men utan möjlighet att utöva något avgörande inflytande. Beträffande sjöfartsstyrelsen, som närmast har att handhava med oljeskyddslagen och den internationella oljeskyddskonventionen sammanhängande frågor, hyste föreningen farhågor för att en myndighet, vars huvuduppgift är att tillvarata sjöfartssynpunkter, icke kunde förväntas ägna oljeskyddsfrågan det förstahandsintresse som den vidsträckta skadegörelsen genom oljeutsläppen påkallar och som en starkt växande opinion med tilltagande styrka kräver. Med hänsyn härtill fann föreningen angeläget, att frågan om vattenvårdens organisation vidgades

att omfatta jämväl förebyggande åtgärder mot vattenförorening från fartyg. Det var ett önskemål att dessa ärenden sammanfördes med övriga frågor rörande vattenvården för bedömande främst från synpunkten av skydd för de skadelidande intressena. I trots av denna meningsyttring berördes ämnet inte i Kungl. Maj:ts proposition angående vattenvårdens organisation och ingick inte heller i det uppdrag som i anslutning till principbeslutet om utbyggnaden av statens naturvårdsnämnd lämnades åt statskontoret med uppgift att närmare utveckla det blivande naturvårdsverkets organisation och verksamhetsformer.

Saken aktualiserades emellertid på nytt i samband med remissbehandlingen av den s. k. oljeskyddsutredningens betänkande "Beredskap mot oljeskador" (SOU 1965: 45), avgivet den 21 juni 1965. I yttrande häröver erinrade naturskyddsföreningen om betydelsen av frågan om bekämpningen av oljeföroreningen från havet genom förbud mot utsläpp av olja från fartyg och framhöll, att frågor av denna art krävde uppmärksamhet och aktivt intresse av det statliga verk som kommer att vara centralmyndighet för oljeskyddsberedskapen.

Av de uppgifter i beredskapsorganisationen som oljeskyddsutredningen ansett böra ankomma på staten skall enligt utredningens förslag en del åvila länsstyrelserna såsom regionala organ och andra det statliga naturvårdsverket såsom central myndighet för hela naturvårdsområdet, omfattande bl. a. jämväl vattenvården enligt de på grundval av propositionen nr 97/1965 av riksdagen beslutade riktlinjerna. Inom oljeskyddsområdet skall sålunda enligt ifrågakavande betänkande (vilket ännu inte föranlett förslag till riksdagen) omsorgen om vattenvården i sista hand åvila naturvårdsverket, och dess uppgift bör enligt utredningen också omfatta beredskapsfrågor som är att hänföra till havsvattnet.

I belysning av den oerhörda katastrof som helt nyss drabbat England i samband med förlisningen av tankern "Torrey Canyon" utanför Land's End, kan det inte synas försvarligt att lämna den allvarliga frågan om beredskapen mot oljeskador obeaktad i samband med behandlingen av förslaget om naturvårdsverkets organisation och arbetsuppgifter. Det är anmärkningsvärt att saken icke ägnats någon uppmärksamhet i propositionen i trots av att det, såsom ovan angivits, sedan ett par år tillbaka föreligger förslag som direkt berör det nya naturvårdsverkets uppgifter och ansvar med avseende å en hantering som kan medföra katastrofer med mycket svåra konsekvenser, om det vill sig illa. Till belysning av saken bör det även bringas i erinran hurusom vårt land för ett par år sedan drabbades av en svårartad oljekatastrof i samband med en fartygsförlisning utanför kusten i trakten av Sundsvall, då den norska tankern "Gogstad" led skeppsbrott med påföljd att flera tusen ton tjock olja av havet vräktes upp på stränderna, som illa förorenades på en sträcka av 7 mil eller mer. Denna

katastrof illustrerade med all tydlighet behovet av en utbyggd beredskap mot kalamiteter av detta slag liksom av en väl genomtänkt och fastställd ansvarsfördelning mellan berörda myndigheter.

I sistnämnda hänseende företer oljeskyddsutredningens förslag en av Svenska naturskyddsföreningen påtalad dualism i det att utredningen vid sidan av naturvårdsverket bibehållit sjöfartsstyrelsen vid dess nuvarande befattning med frågor rörande oljeskyddet såvitt angår åtgärder mot vattenförorening genom olja från fartyg med stöd av 1956 års oljeskyddslag. Denna anordning synes inte ändamålsenlig vare sig principiellt eller i rent organisatoriskt avseende. Med den mycket stora betydelse som problemet om förhindrandet av havsvattnets förorening genom olja otvivelaktigt måste tillmätas såsom en faktor i kampen för bevarandet av vår livsmiljö, är det synnerligen angeläget att frågan ägnas ingående uppmärksamhet i samband med utformningen av naturvårdsverkets organisation och reglerna för dess verksamhet såsom central myndighet på naturvårdsområdet i vidaste mening. Oljeskyddsutredningen har framhållit den motsättning som kan komma att uppstå mellan naturvårdsverket och sjöfartsstyrelsen såsom företrädare för helt skilda intressesynpunkter. Dylika intressekonflikter kan verka förlamande på verksamheten. Omsorgen om vår livsmiljö måste sättas framför hänsyn till kommersiella intressen, och ansvaret för oljeskyddet bör jämväl i vad gäller förorening av havsvattnet och därmed förbunden skadegörelse genom olja från fartyg till sjöss enligt naturskyddsföreningens mening främst åvila den myndighet som kommer att ha det allmänna ansvaret inom naturvårdsområdet.

Även statens naturvårdsnämnd har i yttrande den 14 oktober 1965 över oljeskyddsutredningens betänkande berört den organisatoriska frågan rörande handläggningen av spörsmål angående vattenförorening genom olja från fartyg. Naturvårdsnämnden sade sig vilja "ifrågasätta huruvida det såsom föreslagits är rationellt och lämpligt att splittra ansvaret för oljeskyddet på två centrala myndigheter, naturvårdsnämnden och sjöfartsstyrelsen, med de praktiska olägenheter detta medför. Sjöfartsverket, vars huvuduppgifter i övrigt hänför sig till den vållandes — sjöfartens — intresseområde, bör väl kunna medverka till kontroll, spanings- och verkställighetsåtgärder beträffande oljeutsläpp till sjöss utan att därför också ha huvudansvaret för att följa frågan om åtgärder mot vattenförorening genom olja från fartyg". Naturvårdsnämnden ifrågasätter vidare om ej statens oljeskyddsråd bör erhålla en annan ställning än det f. n. har och bl. a. bli ett samordningsorgan för de olika intressena med uppgift också att taga egna initiativ och avgiva yttranden i oljeskyddsfrågor. Det borde uppdragas åt statskontoret, menade nämnden, att i samband med utredningen om naturvårdens organisation även framlägga förslag i denna fråga.

Något sådant uppdrag har tydligen icke lämnats statskontoret, varför

ämnet icke heller diskuterats i den nu föreliggande propositionen. Detta är beklagligt, eftersom saken icke kan lämnas obeaktad vid slutligt fastställande av naturvårdsverkets uppgifter och organisatoriska resurser. Det hade uppenbarligen varit ändamålsenligt att förslag rörande beredskapen mot oljeskador förelagts riksdagen till behandling samtidigt med det nu framlagda förslaget, vilket enligt propositionens ord avser en samordnad och utbyggd organisation för natur-, vatten- och luftvård med statens naturvårdsverk som central myndighet för dessa områden, och detta i all synnerhet som naturvårdsverkets uppgift beträffande vattenvården självfallet skall omfatta icke blott omsorgen om landets vattenförsörjning utan även frågor som rör föroreningen av havsvattnet. Då synnerligen viktiga miljövårdsintressen beröres även av sistnämnda frågor, skulle det vara orimligt att utesluta dem från naturvårdsverkets ämbetsområde.

I detta sammanhang bör spørsmålet om oljeskyddsrådets ställning beaktas. Eftersom naturvårdsverket, oberoende av när eller hur den föreslagna beredskapsorganisationen genomföres, måste taga beaktning jämväl med frågor rörande åtgärder mot vattenförorening från fartyg, bör verket — vilket, såsom förut antytts, i viss mån har att bevaka andra synpunkter än sjöfartsstyrelsen närmast har att anlägga — icke undanhållas den sakkunskap som kan erhållas genom samråd med statens oljeskyddsråd, för vilket ändamål det ingalunda är tillräckligt att en representant för naturvårdsverket beredes plats i oljeskyddsrådet. En påminnelse till regeringen om önskemålen i sistnämnda hänseende gjordes i riksdagen i maj förra året genom en fråga till kommunikationsministern, som tillspordes om han avsåge att medverka till en förändring av statens oljeskyddsråds ställning med hänsyn till att vattenvårdsfrågorna den 1 juli 1967 skulle övertagas av naturvårdsverket. Statsrådet, som var medveten om oljeskyddsutredningens förslag att statens naturvårdsnämnd skulle åläggas en tillsynsverksamhet på oljeskyddsområdet av rådgivande och samordnande karaktär, anmärkte, att utredningen samtidigt föreslagit att sjöfartsstyrelsens och oljeskyddsrådets befattning med oljeskyddsfrågorna skulle bestå, men förklarade sig icke vara beredd att göra något uttalande i frågan, enär beredningen av ärendet, som ägde rum i inrikesdepartementet, ännu inte slutförts.

Även om beredskapen mot oljeskador, som i dessa dagar erhållit en skrämmande aktualitet, ännu icke föranlett något förslag från regeringens sida och, såsom förut anmärkts, icke ägnats någon uppmärksamhet i den föreliggande propositionen, kan vi icke finna det försvarligt att denna viktiga fråga helt lämnas därefter i detta sammanhang. Om den av oljeskyddsutredningen föreslagna beredskapsorganisationen, såsom vi förmodar, inom något år kommer att realiseras, är det av vikt att naturvårdsverket redan nu sättes i stånd att gripa sig an med sina beydelsefulla upp-

gifter såsom rådgivande och samordnande centralorgan med avseende å oljeskyddet.

I betänkandet har oljeskyddsutredningen föreslagit, att i personalstaten för naturvårdsverket upptages en särskild tjänst för ifrågavarande arbetsuppgifter samt att härför avses en kvalificerad kraft. En sådan tjänst är redan nu av behovet påkallad. Enligt lag den 30 november 1956 om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden åligger det statens vatteninspektion (efter 1 juli naturvårdsverkets vattenvårdsbyrå) att utöva tillsyn över allt ytvatten. Denna tillsyn gäller givetvis även sådan för vattenförsörjningen skadlig förorening som vållats av löskommen olja. Den befattning med oljeberedskapsfrågor som kommer att åvila naturvårdsverket blir sålunda att betrakta som en fortsättning och utvidgning av den redan bestående skyldigheten. Alldenstund oljekatastrofer, såsom erfarenheten visat, när som helst kan inträffa och kräva åtgärder även från centralmyndighetens sida, bör man enligt vår mening inte dröja med att åtminstone nödtorftigt utrusta naturvårdsverket med erforderliga resurser för ändamålet. Den dag då den större beredskapsorganisationen kan sättas i verket, bör viktigt planlägningsarbete redan vara undanjort, om verket skall kunna från första början fullgöra den upplysnings- och rådgivningsverksamhet som skall åvila centralorganet.

Nu andragna omständigheter synes oss utgöra fullgod motivering för en förstärkning av naturvårdsverkets personal med åtminstone en befattning, vars innehavare skall specialisera sig på oljeskyddsfrågorna och såsom föredragande närmast ansvara för dessa inom vattenvårdsbyrån och dess sektion för industriella ärenden, dit dessa frågor enligt tablån över personalorganisationen (prop. sid. 72) närmast synes vara att hänföra. Med hänsyn till erforderliga kvalifikationer synes tjänsten böra upptagas i lönegrad Ae 28 eller Ae 26. Vi vill sålunda föreslå att en sådan tjänst uppföres i personalstaten.

Återkommande till frågan om statens oljeskyddsråd och dess ställning får vi erinra om att rådsledamöternas mandattid, som löper från 1 juli 1966, på framställning av Svenska naturskyddsföreningen senast begränsades till allenast ett år för att medge tid till närmare övervägande av ovan refererade önskemål beträffande rådets ställning och uppgifter. I förevarande sammanhang torde det viktigaste vara att draga försorg om att oljeskyddsrådets sakkunskap ställes till disposition för naturvårdsverket. Med hänsyn till oljeskyddsfrågornas speciella karaktär och de vittförgrenade intressen som beröres av den på havet löskomna oljans skadeverkningar kan det vattenvårdsråd som enligt propositionen skall knytas till verket inte förväntas inrymma företrädare för dessa intressen och kan sålunda för naturvårdsverkets del inte erbjuda någon motsvarighet till oljeskyddsrådet. Den mera ingripande frågan om att förläna rådet en mera självstän-

dig ställning, som bl. a. statens naturvårdsnämnd berört i sitt ovan citerade yttrande över oljeskyddsutredningens betänkande, torde väl komma under närmare prövning i samband med behandlingen av beredskapsfrågan, men i avvaktan därå synes det angeläget att oljeskyddsrådets relationer till naturvårdsverket regleras i samband med verkets tillkomst. Tillfälle härtill erbjuder sig, när frågan om förlängning av rådsledamöternas vid det förestående halvårsskiftet utgående mandattid upptages till prövning. På grund av den betydelse saken äger med hänsyn till naturvårdsverkets uppgifter inom oljeskyddsområdet, synes ett uttalande från riksdagens sida böra göras i samband med behandlingen av den föreliggande propositionen.

Under åberopande av vad här anförts får vi hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 59 angående naturvårdens organisation måtte

dels besluta om inrättande hos det föreslagna naturvårdsverket av en tjänst i lönegrad Ae 28 eller Ae 26 med uppgift för befattningshavaren att vara särskild föredragande i frågor rörande förhindrande av utsläpp av olja samt rörande beredskap mot oljeskador,

dels ock uttala, att riksdagen finner det önskvärt att statens oljeskyddsråd ges ställning som sakkunnigorgan åt naturvårdsverket.

Stockholm den 6 april 1967

Erik Tobé (fp)

Erik Grebäck (cp)

Nils Kellgren (s)

Carl-Wilh. Lothigijs (h)